

Capitolul VIII.

Măsurile asigurătorii, restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare săvârșirii infracțiunii

Secțiunea 1. Măsurile asigurătorii

1.1. Dispoziții comune

A. Considerații introductive

Definiție → sunt acele măsuri procesuale ce se iau de către organele judiciare și care au ca efect indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile ale anumitor participanți la procesul penal sau ale altor persoane.

! Măsurile asigurătorii au caracter real → vizează bunurile persoanei și nu persoana.

! Măsurile asigurătorii au caracter provizoriu → existența lor fiind justificată numai de implicațiile procesului penal.

C.p.p. reglementează două categorii de măsuri asigurătorii:

- ✓ sechestrul asigurător → vizează bunurile corporale actuale;
- ✓ poprirea → vizează bunurile incorporale actuale sau viitoare.

→ *competența* de a dispune asupra măsurilor asigurătorii aparține:

- ✓ procurorului, în cursului urmăririi penale;
- ✓ judecătorului de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară;
- ✓ instanței de judecată, în cursul judecății.

→ *scopul* luării măsurilor asigurătorii este = evitarea ascunderii, distrugerii, înstrăinării sau sustragerii de la urmărire a bunurilor care pot face obiectul confiscării speciale sau al confiscării extinse ori care pot servi la garantarea executării pedepsei amenzii sau a cheltuielilor judiciare ori a reparării pagubei produse prin infracțiune.

→ persoanele asupra cărora pot fi luate măsuri asigurătorii diferă în raport de scopul pentru care este luată măsură, astfel:

- ✓ măsurile asigurătorii care au ca scop garantarea executării pedepsei amenzii = se pot lua numai asupra bunurilor suspectului sau inculpatului;
- ✓ măsurile asigurătorii care au ca scop evitarea sustragerii de la confiscarea specială sau confiscarea extinsă = se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori ale altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate;
- ✓ măsurile asigurătorii care au ca scop repararea pagubei produse prin infracțiune și garantarea executării cheltuielilor judiciare = se pot lua asupra bunurilor suspectului sau inculpatului și ale persoanei responsabile civilmente, până la concurența valorii probabile a acestora.

Prin urmare, din cele de mai sus se poate deduce că pot fi subiecți ai unei măsuri asigurătorii:

- ✓ suspectul sau inculpatul;
- ✓ alte persoane în posesia sau proprietatea cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate;
- ✓ partea responsabilă civilmente.

Regula → luarea măsurilor asigurătorii este facultativă în procesul penal.

Excepția → luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie în procesul penal în cazul în care persoana vătămată este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă.

Regula → poate fi supus unei măsuri asigurătorii orice bun.

Excepția → nu pot fi supuse măsurilor asigurătorii bunurile care nu sunt în circuitul civil, bunurile inalienabile, precum și bunurile care sunt exceptate de la urmărirea silită (sunt insesizabile) → un exemplu în acest sens este art. 249 alin. (8) C.p.p. care prevede că „Nu pot fi sechestrare (poprite – n.n.) bunuri care aparțin unei autorități sau instituții publice ori unei alte persoane de drept public și nici bunurile exceptate de lege.”.

Măsurile asigurătorii pot fi luate:

- ✓ din oficiu, de către organele judiciare;
- ✓ la cererea procurorului, atunci când cauza se află în procedura camerei preliminare sau în cursul judecății;
- ✓ la cererea părții civile, dar numai pentru măsurile asigurătorii care au ca scop repararea pagubei produse prin infracțiune și garantarea executării cheltuielilor judiciare.

Măsurile asigurătorii se aduc la îndeplinire:

- de către organele de cercetare penală → dacă au fost dispuse de către procuror prin ordonanță;
- de către:

- ✓ A.N.A.F.;
 - ✓ organele de urmărire penală;
 - ✓ instanțe;
- } dacă au fost dispuse de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanță¹.

B. Contestarea măsurilor asigurătorii

→ împotriva:

- ✓ măsurii asigurătorii;
 - ✓ modului de aducere la îndeplinire a măsurii;
- } dispuse de procuror

↓

suspectul ori *inculpatul* sau orice *altă persoană interesată* poate face *contestație*, în termen de *3 zile* de la data comunicării ordonanței de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, la *judecătorul de drepturi și libertăți* de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

↓

contestația nu este suspensivă de executare

↓

soluționarea contestației se face în camera de consiliu, cu citarea celui care a făcut contestația și a persoanelor interesate, prin încheiere motivată și definitivă, cu participarea obligatorie a procurorului.

→ împotriva:

- măsurii asigurătorii;
- modului de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii;

↓

Dispuse de către judecătorul de cameră preliminară/ instanța de judecată/ instanța de apel

↓

procurorul, *suspectul* ori *inculpatul* sau orice *altă persoană interesată* poate face *contestație* la acest judecător ori la această instanță, în termen de *48 de ore* de la pronunțare sau, după caz, de la comunicare, ori, după caz, în termen de *3 zile* de la data punerii în executare a măsurii

↓

contestația nu este suspensivă de executare

contestația se soluționează, în ședință publică, prin încheiere motivată, cu citarea părților, în termen de 5 zile de la înregistrarea acesteia și cu participarea obligatorie a procurorului.

1.2. Procedura sechestrului

Definiție → *sechestrul asigurator constă în indisponibilizarea bunurilor mobile sau/și imobile urmăribile ale debitorului aflate în posesia acestuia sau a unui terț.*

→ obiectul sechestrului asigurator = bunuri mobile și/sau imobile corporale.

→ sechestrului asigurator îi sunt aplicabile dispozițiile din C.p.p. și, în completare, cele prevăzute de NCPC în materia măsurilor asiguratorii și a urmăririi silite.

→ procedura sechestrului presupune parcurgerea a trei etape:

- 1- dispunerea măsurii de către organele competente;
- 2- identificarea și evaluarea bunurilor sechestrate;
- 3- aplicarea sechestrului.

→ în vederea evaluării bunurilor, organul judiciar poate recurge, dacă este cazul, la evaluatori sau experți.

→ bunurile sechestrate pot fi puse sub sigiliu și lăsate în păstrarea unui depozitar (custode) sau pot fi ridicate; C.p.p. prevede o serie de bunuri care, în caz de aplicare a sechestrului asupra lor, trebuie ridicate în mod obligatoriu, și anume:

- ✓ *bunurile perisabile* → după ridicare se predau autorităților competente, potrivit profilului de activitate, care sunt obligate să le primească și să le valorifice de îndată;
- ✓ obiectele din metale sau pietre prețioase, mijloacele de plată străine → după ridicare se depun la cea mai apropiată instituție bancară;
- ✓ titlurile de valoare interne, obiectele de artă sau de muzeu și colecțiile de valoare → după ridicare se predau spre păstrare instituțiilor de specialitate;
- ✓ *sumele de bani* → după ridicare se consemnează, după caz, pe numele suspectului sau inculpatului ori al persoanei responsabile civilmente, la dispoziția organului judiciar care a dispus instituirea sechestrului.

* *Observație:* apreciem că sumele de bani care au o existență materială, fizică și care sunt găsite asupra persoanei fac obiectul sechestrului asigurator, pe când sumele de bani aflate în conturi sau care urmează a fi primite fac obiectul popririi.

→ pentru situațiile în care bunurile mobile sechestrate pot fi valorificate, a se vedea dispozițiile art. 252¹ – 252⁴.

→ activitatea de aplicare a sechestrului trebuie consemnată într-un proces-verbal; procesul-verbal de aplicare a sechestrului trebuie să conțină următoarele:

- toate actele efectuate, descriind în amănunt bunurile sechestrate, cu indicarea valorii lor;
- precizarea bunurilor exceptate de lege de la urmărire, dacă este cazul;
- consemnarea obiectelor suspectului sau inculpatului ori ale părții responsabile civilmente, precum și cele ale altor persoane interesate;
- consemnarea faptului că părțile au fost încunoștințate că pot solicita valorificarea bunului sau bunurilor sechestrate;
- consemnarea faptului că părțile au fost încunoștințate că în cursul procesului penal, înainte de pronunțarea unei hotărâri definitive, bunurile mobile asupra cărora s-a instituit sechestrul asigurător pot fi valorificate de către organul judiciar, chiar și fără consimțământul proprietarului, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

→ un exemplar al procesului-verbal se lasă persoanei asupra bunurilor căreia s-a aplicat sechestrul, iar în lipsa acesteia, celor cu care locuiește, administratorului, portarului sau celui care în mod obișnuit îl înlocuiește ori unui vecin → în cazul când o parte din bunuri sau totalitatea lor au fost predate unui custode, se lasă acestuia o copie de pe procesul-verbal → un exemplar se înaintează și organului judiciar care a dispus luarea măsurii asigurătorii, în termen de 24 de ore de la încheierea procesului-verbal.

→ bunurile sechestrare:

- ✓ - imobile → vor fi supuse notării ipotecare;
- ✓ - mobile → vor fi supuse înscrierii ipotecare.

1.3. Poprirea

Definiție → *poprirea constă în indisponibilizarea sumelor de bani, titlurilor de valoare sau altor bunuri mobile incorporale urmăribile datorate suspectului ori inculpatului sau părții responsabile civilmente de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente.*

→ obiectul popririi = bunurile mobile incorporale.

→ popririi îi sunt aplicabile dispozițiile din C.p.p. și, în completare, cele prevăzute de NCPC în materia măsurilor asigurătorii și a urmăririi silite.

→ poprirea presupune parcurgerea următoarelor trei etape:

-1- dispunerea măsurii;

-2- identificarea tertului poprit;

-3- comunicarea unei copii a ordonanței sau încheierii prin care s-a instituit sechestrul tertului poprit.

→ bunurile care fac obiectul popririi vor fi consemnate de către debitori, după caz, la dispoziția organului judiciar care a dispus poprirea sau a organului de executare, în termen de 5 zile de la scadență.

Secțiunea a 2-a. Restituirea lucrurilor și restabilirea situației anterioare

2.1. Restituirea lucrurilor

Definiție → este acea măsură reparatorie și provizorie prin care îi sunt restituite persoanei îndreptățite bunurile de care a fost lipsită ca urmare a săvârșirii infracțiunii.

→ măsura este:

- ✓ *reparatorie*, pentru că urmărește repararea unui prejudiciu cauzat prin săvârșirea infracțiunii;
- ✓ *provizorie*, pentru că urmează a fi confirmată sau infirmată cu ocazia pronunțării hotărârii penale definitive.

→ competența de a dispune restituirea lucrurilor aparține:

- ✓ - procurorului;
- ✓ - judecătorului de drepturi și libertăți; } în cursul urmăririi penale;
- ✓ judecătorului de cameră preliminară → în procedura camerei preliminare;
- ✓ instanței de judecată → în cursul judecății.

Pentru a se dispune restituirea lucrurilor persoanei îndreptățite este necesară îndeplinirea a trei condiții, și anume:

- ✓ lucrurile care urmează a fi restituite să fie ridicate, în prealabil, de la suspect sau inculpat sau de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra;
- ✓ lucrurile ridicate de la suspect ori inculpat sau de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra să fie proprietatea persoanei vătămate sau a altei persoane ori să fi fost luate pe nedrept din posesia sau deținerea acestora;
- ✓ restituirea lucrurilor ridicate să nu îngreuneze stabilirea situației de fapt și justa soluționare a cauzei.

! Persoana căreia îi sunt restituite lucrurile are obligația de a le păstra până la pronunțarea unei soluții definitive în procesul penal.

→ măsura restituirii lucrurilor este atacabilă pe calea contestației întocmai ca măsurile asigurătorii.

2.2. Restabilirea situației anterioare

Definiție → este acea măsură reparatorie și provizorie prin care persoana prejudiciată prin infracțiune este repusă în situația anterioară săvârșirii infracțiunii.

→ măsura este:

- ✓ *reparatorie*, pentru că urmărește repararea unui prejudiciu cauzat prin săvârșirea infracțiunii;
- ✓ *provizorie*, pentru că urmează a fi confirmată sau infirmată cu ocazia pronunțării hotărârii penale definitive.

→ competența de a dispune măsura aparține → numai instanței de judecată care o poate dispune, firesc, numai în cursul judecății.

Pentru a se dispune restabilirea situației anterioare este necesară îndeplinirea a două condiții:

- ✓ schimbarea situației să fie consecința săvârșirii infracțiunii;
- ✓ restabilirea situației anterioare să fie posibilă.

Exerciții recapitulative

1. Constituie măsură asigurătorie în procesul penal:

- a) numai sechestrul asigurător;
- b) sechestrul asigurător și poprirea;
- c) controlul judiciar;

2. Sechestrul asigurător:

- a) poate fi luat și de către procuror, în procedura camerei preliminare;
- b) nu poate fi luat de către organele de cercetare penală;
- c) poate fi luat și de către judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale;

3. Măsurile asigurătorii se pot lua:

- a) în vederea garantării executării pedepsei amenzii, asupra bunurilor părții civile;

- b) în vederea garantării executării pedepsei amenzii, asupra bunurilor inculpatului;
- c) în vederea garantării executării pedepsei amenzii, asupra bunurilor părții responsabile civilmente;

4. Măsurile asigurătorii se pot lua:

- a) în vederea confiscării speciale, numai asupra bunurilor inculpatului;
- b) în vederea confiscării speciale și/sau extinse, asupra bunurilor suspectului sau inculpatului ori asupra bunurilor altor persoane în proprietatea sau posesia cărora se află bunurile ce urmează a fi confiscate;
- c) în vederea garantării executării cheltuielilor judiciare și a reparării pagubei produse prin infracțiune, asupra bunurilor părții responsabile civilmente, dar numai până la concurența valorii probabile a acestora;

5. Măsurile asigurătorii:

- a) au caracter personal, vizând bunurile persoanei;
- b) au caracter real;
- c) trebuie luate în mod obligatoriu, dacă persoana vătămată este un minor în vârstă de 14 ani;

6. Contestația asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurilor asigurătorii:

- a) este suspensivă de executare;
- b) nu este suspensivă de executare;
- c) nu are ca efect suspendarea procedurii de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii;

7. Măsurile asigurătorii:

- a) au ca efect indisponibilizarea unor bunuri mobile sau imobile;
- b) au caracter definitiv;
- c) se pot lua și asupra bunurilor părții responsabile civilmente, în anumite cazuri prevăzute de lege;

8. Sechestrul asigurător:

- a) are ca obiect bunurile mobile corporale;
- b) se instituie numai asupra sumelor de bani;
- c) se poate institui asupra unei case proprietatea suspectului;

9. Bunurile sechestrate:

- a) imobile, vor fi supuse înscrierii ipotecare;
- b) imobile, vor fi supuse notării ipotecare;
- c) mobile, vor fi supuse înscrierii ipotecare;

10. Poprirea:

- a) are aceeași natură juridică cu cea a sechestrului asigurător;
- b) vizează, ca regulă, bunurile corporale;
- c) poate fi dispusă și de către procuror, în cursul urmăririi penale;

11. Scopul instituirii sechestrului poate consta în:

- a) sustragerea de la confiscarea specială;
- b) garantarea participării inculpatului la procesul penal;
- c) garantarea executării pedepsei amenzii;

12. Spre deosebire de sechestrul asigurător, poprirea:

- a) are ca obiect bunuri corporale;
- b) își produce efectele și cu privire la bunurile viitoare ale persoanei care este subiect al popriii;
- c) este o măsură asigurătorie;

13. Spre deosebire de poprire, sechestrul asigurător:

- a) are ca obiect bunuri corporale;
- b) are caracter real;
- c) se instituie numai asupra bunurilor actuale ale persoanei care este subiect al sechestrului;

14. Spre deosebire de restabilirea situației anterioare, restituirea lucrurilor:

- a) poate fi dispusă și de către procuror;
- b) este o măsură reparatorie;
- c) nu poate fi dispusă de către instanța de judecată;

15. Pentru a se dispune restituirea lucrurilor este necesar:

- a) ca operațiunea să nu îngreuneze justa soluționare a cauzei;
- b) ca inculpatul să fie de acord cu aceasta;
- c) ca operațiunea să nu îngreuneze stabilirea situației de fapt în cauză;

16. Restabilirea situației anterioare:

- a) este atributul exclusiv al instanței de judecată;
- b) poate fi dispusă și de către judecătorul de cameră preliminară;
- c) are caracter reparatoriu;

Capitolul IX.

Actele procesuale și procedurale. Termenele. Cheltuielile judiciare

Secțiunea 1. Actele procesuale și procedurale

1.1. Noțiuni introductive

Actele procesuale și procedurale sunt instrumentele care, alături de măsurile procesuale, mijloacesc activitatea participanților la procesul penal, precum și atingerea scopului procesului penal.

Actele procesuale	≠	Actele procedurale
↓		↓
sunt manifestări de voință prin care participanții la proces dispun, conform drepturilor pe care le au, cu privire la desfășurarea procesului ⁴² .		sunt mijloacele prin intermediul cărora se aduc îndeplinire actele procesuale ⁴³ sau se constată efectuarea sau și se consemnează conținutul unor acte procesuale sau procedurale sau al unor măsuri procesuale ⁴⁴ .

Exemplu: dispoziția de citare = act procesual → citarea persoanei de către agentul procedural = act procedural → întocmirea citației = act procedural.

Exemplu: dispoziția de emitere a unui mandat de aducere = act procesual → întocmirea mandatului de aducere = act procedural → punerea în executare a mandatului de aducere = act procedural etc.

! Actele procesuale și procedurale se întocmesc numai în limba română.

! Existența actelor procedurale este condiționată de existența prealabilă a unui act sau a unei măsuri procesuale.

⁴² Ibidem.

⁴³ ⁴⁵ Gr. Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 480.

⁴⁴ I. Neagu, M. Damaschin, *op. cit.*, p. 669.